

“I si volen més xifres espectaculars, el temps lliure disponible –fora de treballar i de dormir– ha pujat de 100.000 hores a 400.000. Segurament, vostès no sabien que tenen o tindran 400.000 hores lliures en la vida, però ho haurien de saber. I saber que 100.000 d’aquestes hores les passen i passaran mirant la televisió.”

La vida en hores

El sociòleg Jean Viard, que ha dedicat molts anys i molts llibres al tema, ho afirma amb solemnitat: hem entrat en les societats del treball curt. “Hem” i “societats” corresponen, òbviament, als països que en diem desenvolupats, industrials o postindustrials: els països aproximadament rics, no els pobres de solemnitat, on homes, dones i criatures prou faena tenen a subsistir, on treballen al camp totes les hores del dia, on si no treballen és perquè la misèria és tan gran que ni tan sols hi ha treball. En fi, oblidat això, que és oblidar molt, el sociòleg Viard té tota la raó: mai havíem treballat tan poc com ara. Treballar significa, per entendre’ns, aquella activitat que es fa a canvi d’un salari, habitualment fora de casa, i que té uns horaris definits, coneguts com a jornada laboral. Vist així, que és com és, la reducció del treball, progressiva al llarg de tot el segle XX, ha estat una de les més grans revolucions de la història humana (o de la part dels humans que se n’han beneficiat, que no és poca part), i les xifres són perfectament conegudes: a mitjan segle XIX els grans debats i els grans combats eren per aconseguir jornades de dotze hores sis dies a la setmana. O set dies, perquè el diumenge no sempre era festiu, i dia no treballat era dia no pagat. “Els obrers també mengen en diumenge”, pareix que va dir Napoleó, heroi dels liberals, “doncs, que treballen també en diumenge”. Això significava 72 hores de treball per setmana, quan no n’eren 84, i les 60 hores encara les he conegudes jo com a jornada habitual (hores extra incloses) els estius que vaig treballar a Alemanya a primers dels anys seixanta per guanyar algun marc fort, viatjar, i fer experiència de la vida. I acabar la setmana el divendres a migdia o a mitja vesprada, tindre el dissabte lliure era a casa nostra un ideal remot conegut com a “setmana anglesa”, propi de països confortables i rics; i dissabte de matí era dia de classe a les escoles i els instituts. Això, diran vostès, són coses del passat distant, són anècdotes de la superfície de la vida. Doncs no senyor, ni són tan distants (a penes fa trenta anys o poc més, de tot això), ni són la superfície de la vida: són part de la substància.

Vejam, ens informa Viard amb nombres grossos: a mitjan segle XIX l’esperança de vida d’un adolescent de quinze anys, a França per exemple, era de trenta anys més. De manera que començava a treballar, i als quaranta-cinc acabava, però no per jubilació sinó per defunció. Parlem de mitjanes: alguns es morien molt més vells, uns altres més joves. Ara, el mateix adolescent pot esperar viure no trenta anys més sinó seixanta. I una altra cosa: el temps mitjà dedicat a estudiar és, actualment, d’uns dinou anys, per una mitjana de quaranta anys de treball: un any escolar per dos anys de laborals, i així es va fent la gran revolució. Resumint, diu el sociòleg, del 1900 als nostres dies, comptant en hores, la duració de la vida (europea) ha passat de 500.000 a 700.000 hores (jo no havia pensat mai la meua vida en hores, però és un temps ben real), i el temps que un obrer dedica al treball ha baixat de 200.000 a 67.000 hores. O siga, que en un segle el treball ha passat d’ocupar el 40% de la vida a omplir-ne menys del 10%. I si volen més xifres espectaculars, el temps lliure disponible –fora de treballar i de dormir– ha pujat de 100.000 hores a 400.000. Segurament vostès no sabien que tenen o tindran 400.000 hores lliures en la vida, però ho haurien de saber. I saber que 100.000 d’aquestes hores les passen i passaran mirant la televisió. No puc fer-ho més llarg, ni vull entrar en reflexions de filosofia moral (la filosofia de mercat, que està tan de moda i que tants èxits i rèdits sol donar als filòsofs), en platonisme, budisme o l’ètica nova de la felicitat tercera edat. Simplement cal recordar que, amb aquests nombres enormes, cap societat pot ser la mateixa que era: ni les relacions entre classes socials, ni les classes, ni les empreses, ni els sindicats, ni els pares, les mares i els fills. Si tenen una mica de ganes de pensar en el tema, dediquen-li mitja horeta de les 400.000 que tindran lliures.